

Soma. -वराहः Viṣṇu in his boar incarnation. -वाह्निः, -ह्नी *f.* the Soma plant. -वाटः a place prepared and enclosed for a sacrifice. -वाह *a.* conducting a sacrifice. -वाहनः 1 an epithet of Viṣṇu. -2 a Brāhmaṇa. -3 N. of Śiva. -वैयः N. of Viṣṇu. -वृक्षः the fig-tree. -वेदिः, -दी *f.* the sacrificial altar. -शरणम् a sacrificial shed or hall, a temporary structure under which a sacrifice is performed; M. 5. -शाला a sacrificial hall. -शिष्टम्, -शेषः -शम् the remains of a sacrifice; यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषैः Bg. 3. 13; यज्ञशेषं तथामृतम् Ms. 3. 285. -शील *a.* zealously performing sacrifice; यद् घ्नं यज्ञशीलानां देवस्त्वं तद् विदुर्बुधाः Ms. 11. 20. -श्रेष्ठा the Soma plant. -संस्तरः the act of setting up the sacrificial bricks; यज्ञ-संस्तरविद्धिश्च Mb. 1. 70. 42. -सदस् *n.* a number of people at a sacrifice. -संभारः materials necessary for a sacrifice. -सारः an epithet of Viṣṇu. -सिद्धिः *f.* the completion of a sacrifice. -सूत्रम् see यज्ञोपवीत; अन्यः कृष्णाजिन-मदाद् यज्ञसूत्रं तथापरः Rām. 1. 4. 21. -सेनः an epithet of king Drupada. -स्थाणुः a sacrificial post. -हन *m.*, -हनः epithets of Śiva. -हुत् *m.* a sacrificial priest.

यज्ञायज्ञीयम् N. of various Sāmans; यज्ञायज्ञीयमङ्गेषु प्रोतम् Ch. Up. 2. 19. 1.

यज्ञिकः The Palāśa tree.

यज्ञिन् *a.* Full of sacrifices. -*m.* N. of Viṣṇu.

यज्ञिय *a.* [यज्ञाय हितः घ] 1 Belonging to or fit for a sacrifice, sacrificial; अथर्ववेदप्रवराः पूगयज्ञियसामगाः Mb. 1. 70. 40. -2 Sacred, holy, divine. -3 Adorable, worthy of worship. -4 Devout, pious. -यः 1 A god, deity. -2 The third or Dvāpara age. -3 The Udumbara tree. -यम् Implements or materials for sacrifice (यज्ञसामग्री); यज्ञियं च कृतं सर्वं पुरुषैः सुसमाहितैः Rām. 1. 13. 37. -Comp. -देशः the land of sacrifices; कृष्णसारस्तु चरति मृगो यत्र स्वभावतः । स ज्ञेयो यज्ञियो देशो न्लेच्छदेशस्ततः परः ॥ Ms. 2. 23. -शाला 1 a sacrificial hall. -2 a temple.

यज्ञीय *a.* [यज्ञ-छ] Sacrificial; प्रशस्तेऽहनि यज्ञीये Mb. 3. 124. 6. -यः The Udumbara tree. -Comp. -ब्रह्मपादपः the tree called विकङ्कत.

यज्य *a.* Fit to be worshipped, adorable. -ज्या, -ज्यम् 1 Worshipping. -2 A sacrifice.

यज्यु *a.* 1 Pious, devout. -2 Worshipping, adoring, honouring. -3 Sacrificing. -ज्युः 1 A priest familiar with the Yajurveda (अध्वर्यु). -2 The institutor of a sacrifice (यजमान). -3 An adherent to the यजुःशास्त्रा.

यज्वन् *a.* (-यज्वरी *f.*) [यज्-क्निप्] Sacrificing, worshipping, adoring &c. -*m.* 1 One who performs sacrifices in accordance with Vedic precepts, a performer of sacrifices; नीपान्वयः पार्थिव एष यज्वा R. 6. 46; 1. 4; 3. 39; 11. 12; Ku. 2. 46; hence यज्वनां पतिः = The moon. -2 N. of Viṣṇu.

यत् 1 A. (यतते, यतित) 1 To attempt, endeavour, strive, try (usually with inf. or dat.); सर्वः कल्पे नयसि यतते लब्धुमर्थीन् कुटुम्बी V. 3. 1. -2 To strive after, be eager or anxious for, long for; या न ययौ प्रियमन्यवधूभ्यः सारतरा-गमना यतमानम् Śi. 4. 45; R. 9. 7. -3 To exert oneself, persevere, labour. -4 To observe caution, be watchful; यततो ह्यपि कौन्तेय पुरुषस्य विपश्चितः Bg. 2. 60. -5 Ved. To excite, stir up, rouse. -6 To join, associate with. -7 To go, proceed. -Caus. (यातयति-ते) To return, repay, requite, recompense, restore. -2 To despise, censure. -3 To encourage, animate. -4 To torture, distress, annoy. -5 To prepare, elaborate. -6 Ved. To join, unite. -7 To cause to be returned or restored.

यत् *a.* Going, moving; स्थितं च यच्च (ब्रह्मणो रूपे) Bri. Up. 2. 3. 1.

यतनम् Exertion, effort.

यतित *p. p.* Tried, attempted, endeavoured, striven after.

यत्त *a.* [यत्-क्] 1 Exerting, watching. -2 Taking pains or care. -3 Prepared, ready; यत्ता भवत संयुगे Rām. 7. 19. 13; यश्चित्तबिजये यत्तः स्यान्निःसङ्गोऽपरिग्रहः Bhāg. 7. 15. 30. -4 Resolved. -5 Cared for, attended to; यत्तं सूतेन शिष्टेन बहुशो दृष्टकर्मणा Mb. 5. 178. 76.

यत्नः [यत्-भावे नञ्] 1 An effort, exertion, attempt, endeavour, trial; यत्ने कृते यदि न सिध्यति कोऽत्र दोषः H. Pr. 31; Bh. 2. 5. -2 Diligence, assiduity, perseverance. -3 Care, zeal, watchfulness, vigilance; महान् हि यत्नस्तत्त्वं देवदारौ R. 2. 56; प्रतिपात्रमाधीयतां यत्नः Ś. 1. -4 Pains, trouble, labour, difficulty; शेषाङ्गनिर्माणविधौ विधातुर्लावण्य उत्पाद्य इवास यत्नः Ku. 1. 35; 7. 66; R. 7. 14. (यत्नेन *ind.* with great effort, diligently, carefully. यत्नतः carefully, zealously, sedulously; गुणवद्गुणवद् वा कुर्वता कार्यमादौ परि-णतिरवधार्या यत्नतः पण्डितेन Bh. 2. 99. यत्नात् 1 with great effort. -2 diligently, vigorously, zealously. -3 in spite of every effort. -4 necessarily.) -Comp. -आक्षेपः (in Rhet.) an objection raised even though there be an attempt to stop it.

यत्नवत् *a.* With care; कोशदासेन यत्नवदत्युदारं स्नान-भोजनादिकमनुभावितोऽस्मि Dk. 2. 6.

यत् *p. p.* [यम्-क्] 1 Restrained, curbed, controlled, subdued; निराशीर्यतचित्तात्मा Bg. 4. 21. -2 Striving, diligent; तांश्चानुसंचार्य ततः कृतायाः पतन्ति विप्रेषु यतेषु भूयः Mb. 12. 301. 111. -3 Limited, moderate; see यम्. -तम् The spurring of an elephant by means of the rider's feet; Mātanga L. -Comp. -आत्मन् *a.* governing oneself, self-restrained, curbing the senses; (तस्मै) यतात्मने रोचयितुं यतस्व Ku. 3. 16; 1. 54. -आहार *a.* moderate or temperate in eating, abstemious. -इन्द्रिय *a.* one who has restrained his senses or subdued his passions, pure, chaste. -गिर *a.* silent. -चित्त, -मनस्, -मानस *a.* subdued in mind. -मैथुन *a.* abstaining from